

**MINISTERUL EDUCAȚIEI, CERCETĂRII, TINETERULUI ȘI
SPORTULUI**

PROGRAMĂ ȘCOLARĂ PENTRU DISCIPLINA OPȚIONALĂ

EDUCAȚIE FINANCIARĂ

[curriculum la decizia școlii pentru liceu]

*Aprobată prin ordin al ministrului
Nr. 5817/06.12.2010*

NOTĂ DE PREZENTARE

Programa școlară pentru *Educație financiară* reprezintă o ofertă curriculară centrală de disciplină opțională pentru liceu, proiectată pentru un buget de timp de 1 oră/săptămână, pe durata unui an școlar. Disciplina se poate preda în oricare dintre clasele de liceu, în condițiile adecvării demersului didactic la particularitățile de vârstă ale elevilor.

În elaborarea prezentei oferte curriculare s-a avut în vedere faptul că educația financiară și incluziunea financiară reprezintă priorități pentru Uniunea Europeană, în scopul creării unei piețe integrate a serviciilor financiare la nivel comunitar, care să fie accesibilă pentru toți cetățenii statelor membre. În acest context, Comisia Europeană a lansat în consultare publică documentul *Comunicarea privind Incluziunea financiară: Asigurarea accesului la un cont bancar de bază*. Acest document răspunde obiectivelor propuse de Comisia Europeană în domeniul serviciilor financiare, obiective cuprinse în Comunicarea Comisiei Europene privind *O piață unică pentru Europa secolului 21*. De asemenea, demersurile de inițiere în domeniul educației financiare propuse prin prezentul curriculum răspund unei inițiative dezvoltate la nivel european prin proiectul Dolceta – proiect online în derulare – de educație a consumatorului. Inițiat de Comisia Europeană și aplicat în toate țările membre ale Uniunii Europene, proiectul Dolceta și-a propus informarea și educarea diferitelor categorii de consumatori, cu scopul asigurării protecției acestora. Demersul de realizare a educației financiare propus prin prezentul curriculum are în vedere atât complexitatea realizării educației financiare, cât și posibilitatea începerii acesteia din gimnaziu și continuării în liceu, prin inițierea elevilor în acest domeniu, pornind de la situațiile concrete în care sunt implicați și de la experiențele pe care elevii le au la această vârstă.

Prezenta programă școlară este justificată din perspectiva următoarelor aspecte:

- pregătirea elevilor de liceu pentru asumarea, în cunoștință de cauză, a calității de consumatori care își cunosc nevoile, sunt conștienți de riscuri și de oportunități și pot face alegeri informate;
- valorificarea experienței elevilor specifică vârstei prin formarea și exersarea unor deprinderi și atitudini corecte în ceea ce privește administrarea bugetului personal, relația consumatorului cu băncile;
- raportarea, fără rețineri, în cunoștință de cauză, a elevilor de liceu, la aspecte de bază care țin de domeniul financiar, cu care vin în contact direct sau prin intermediul familiei din care fac parte.

Disciplina opțională *Educație financiară*, propusă spre studiu în liceu, se raportează la *Recomandarea Parlamentului European și a Consiliului Uniunii Europene privind competențele cheie din perspectiva învățării pe parcursul întregii vieți* (2006/962/EC), care conturează, pentru absolvenții învățământului obligatoriu, un „profil de formare european”, orientat de formarea celor opt competențe cheie: comunicare în limba maternă, comunicare în limbi străine, competențe matematice și competențe de bază în științe și tehnologii, competență digitală, a învăța să înveți, competențe sociale și civice, spirit de inițiativă și antreprenoriat, sensibilizare și exprimare culturală. Contribuția disciplinei *Educație financiară* la dezvoltarea competențelor cheie europene este nuanțată și diversificată, incluzând atât susținerea dezvoltării anumitor competențe cheie, cât și sensibilizarea cu privire la alte competențe cheie. Disciplina *Educație financiară* contribuie la dezvoltarea competențelor cheie pentru educația pe parcursul întregii vieți, recomandate de Parlamentul și Consiliul Uniunii Europene, îndeosebi în ceea ce privește următoarele domenii de competențe cheie:

- spirit de inițiativă și antreprenoriat;
- competențe sociale și civice;
- comunicare în limba maternă;
- competență digitală;
- a învăța să înveți.

Programa școlară pentru *Educație financiară* are următoarele finalități:

- informarea elevilor de liceu asupra problemelor financiare de bază, în calitate de consumatori de bunuri și de servicii, în scopul realizării mai bune lor protecții;

- dezvoltarea receptivității pentru domeniul financiar-bancar, prin promovarea unor comportamente, deprinderi, atitudini și valori care permit asumarea rolurilor și a responsabilităților din viața de fiecare zi;
- dezvoltarea unui comportament responsabil față de resursele financiare.

Structura programei școlare include următoarele elemente:

- Notă de prezentare
- Competențe generale
- Valori și atitudini
- Competențe specifice și conținuturi
- Sugestii metodologice

Competențele generale sunt preluate din curriculumul școlar de trunchi comun, dezvoltat în liceu pentru disciplinele socio-umane.

Competențele specifice sunt corelate cu unitățile de conținut, corespondența dintre acestea nefiind biunivocă; o anumită competență specifică poate să fie atinsă prin diferite unități de conținut.

Lista explicită ce recomandă valori și atitudini accentuează dimensiunea afectiv-attitudinală și morală a învățării, din perspectiva contribuției specifice a acestei discipline la atingerea finalităților educației.

Sugestiile metodologice au rolul de a orienta utilizarea prezentului curriculum în proiectarea și realizarea activităților de predare-învățare-evaluare, în concordanță cu specificul disciplinei și cu statutul acesteia de curs opțional.

Pornind de la ideea că un demers de proiectare curriculară trebuie să acorde conceptului de competență semnificația unui „organizator”, în relație cu care sunt stabilite finalitățile învățării, sunt selectate unitățile de conținut și sunt organizate strategiile de predare-învățare-evaluare, actuala programă școlară urmărind valorizarea cadrului european al competențelor cheie la următoarele niveluri: formularea competențelor generale și selectarea seturilor de valori și atitudini; organizarea elementelor de conținut și corelarea acestora cu competențele specifice; elaborarea sugestiilor metodologice.

Programa se adresează profesorilor și autorilor de manuale. Activitatea didactică, precum și elaborarea manualelor școlare trebuie precedate de lectura integrală a programei școlare. Pornind de la propunerile existente în programă cu privire la activitățile de învățare, profesorii și autorii de manuale pot realiza o proiectare didactică personală, în concordanță cu prevederile programei și cu situațiile concrete de predare-învățare.

COMPETENȚE GENERALE

1. Utilizarea conceptelor specifice științelor sociale pentru organizarea demersurilor de cunoaștere și explicare a unor fapte, evenimente, procese din viața reală
2. Aplicarea cunoștințelor specifice științelor sociale în rezolvarea unor situații problemă, precum și în analizarea posibilităților personale de dezvoltare
3. Cooperarea cu ceilalți în rezolvarea unor probleme teoretice și practice, în cadrul diferitelor grupuri
4. Manifestarea unui comportament social activ și responsabil, adecvat unei lumi în schimbare
5. Participarea la luarea deciziilor și la rezolvarea problemelor comunității

VALORI ȘI ATITUDINI

Competențele generale și specifice care trebuie formate prin procesul de predare-învățare a disciplinei *Educație financiară* au la bază și promovează următoarele valori și atitudini:

- consumator avizat;
- chibzuintă și responsabilitate în gestionarea bugetului personal;
- spirit de economisire;
- respingerea risipei de resurse bănești;
- responsabilitate în asigurarea persoanei, a familiei și bunurilor sale;
- relaționare pozitivă cu ceilalți;
- capacitate de a lua decizii raționale.

COMPETENȚE SPECIFICE ȘI CONȚINUTURI

Competențe specifice	Conținuturi
<p>1.1. Utilizarea corectă a termenilor specifici educației financiare</p> <p>1.2. Identificarea nevoilor personale și a nevoilor familiilor</p> <p>2.1. Explicarea structurii bugetului personal și a bugetului de familie</p> <p>2.2. Exersarea elaborării de proiecte personale/de familie, precum și a deciziei în situații de alegere și renunțare</p> <p>3.1. Întocmirea, prin lucru în echipă, a unui buget lunar personal/al familiei în scopul exersării bune gestionări a veniturilor personale/familiei</p>	<p>Nevoi și proiecte ale persoanelor și familiilor</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Nevoi ale persoanelor/familiilor și modalități de acoperire a acestora ▪ Surse de venituri și obiective de cheltuieți; bugetul personal și bugetul de familie ▪ Proiecte ale persoanelor și ale familiilor – alegere și renunțare
<p>1.3. Identificarea unor modalități de economisire a banilor</p> <p>2.3. Aplicarea cunoștințelor specifice educației financiare, în scopul raportării responsabile la produsele financiar-bancare</p> <p>3.2. Exersarea, în cadrul grupului de lucru, a deprinderilor de luare a deciziilor cu privire la diferitele opțiuni de economisire și creditare</p> <p>4.1. Dezvoltarea unor deprinderi legate de utilizarea, în deplină siguranță, a unor mijloace diverse de plată</p> <p>4.2. Dezvoltarea unor deprinderi de analiză a avantajelor și a riscurilor consumatorilor în raport cu banca</p> <p>5.1. Participarea responsabilă la solicitarea unui credit, prin asumarea riscurilor</p>	<p>Administrarea banilor cu ajutorul băncilor</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Surplusul de bani - economisirea și rolul ei în bugetul personal <ul style="list-style-type: none"> - opțiuni posibile de utilizare - depozite bancare - titluri de valoare ▪ Minusul de bani <ul style="list-style-type: none"> - opțiuni de acoperire - împrumutul (creditul) bancar – credit de consum, credit ipotecar, credit pentru nevoi personale - costul banilor împrumutați ▪ Cardul bancar și utilizarea lui – tipuri de carduri ▪ Modalități de prevenire a riscurilor în ceea ce privește administrarea banilor cu ajutorul băncilor
<p>2.4. Aplicarea cunoștințelor specifice educației financiare în scopul raportării responsabile la serviciile financiar-bancare</p> <p>3.3. Exersarea, în cadrul grupului de lucru, a utilizării serviciilor bancare</p> <p>4.3. Dezvoltarea unor deprinderi legate de utilizarea, în deplină siguranță, a serviciilor bancare</p> <p>5.2. Participarea responsabilă la decizia de utilizare a serviciilor bancare</p>	<p>Servicii bancare pentru populație</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Tipuri de servicii bancare – plata facturilor, servicii on-line, internet-banking ▪ Bancomatul și utilizarea lui ▪ Servicii de asigurare <ul style="list-style-type: none"> - riscuri și asigurarea persoanei contra riscurilor - tipuri de asigurări obligatorii și facultative: de viață, de sănătate, de pensie, de educație a copiilor, de călătorii, de bunuri aflate în proprietate ▪ Modalități de prevenire a riscurilor în ceea ce privește utilizarea serviciilor bancare
<p>2.5. Explicarea rolului și a atribuțiilor principale ale Băncii Naționale a României</p> <p>2.6. Explicarea condițiilor pe care trebuie să le îndeplinească România în vederea trecerii la moneda unică europeană</p>	<p>Banca Națională a României și sistemul financiar-bancar</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Sistemul financiar-bancar din România: instituții financiar-bancare – oferte financiar-bancare

Competențe specifice	Conținuturi
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Banca Națională a României – Banca Centrală, de Emisiune: <ul style="list-style-type: none"> - istoric - rol în raport cu statul, cu instituții financiar bancare, cu cetățeanul - principalele atribuții ▪ Banca Națională a României și moneda Euro – condițiile trecerii României la moneda unică europeană

SUGESTII METODOLOGICE

Prezenta programă școlară este un instrument de lucru care se adresează profesorilor care predau în liceu disciplina opțională *Educație financiară*, fiind concepută în așa fel încât să le permită acestora:

- să-și orienteze propria activitate înspre formarea la elevi a competențelor specifice domeniului;
- să-și manifeste creativitatea și să-și adecveze demersurile didactice la particularitățile elevilor cu care lucrează.

Sugestiile metodologice au în vedere modul de organizare a activității didactice în vederea formării la elevi a competențelor formulate în programa școlară.

Dezvoltarea competențelor cheie, considerarea elevului ca subiect al activității instructiv-educative și orientarea acesteia spre formarea competențelor specifice, accentuarea caracterului practic-aplicativ al disciplinei presupun respectarea unor exigențe ale învățării durabile, printre care:

- utilizarea unor strategii didactice care să pună accent pe:
 - construcția progresivă a cunoștințelor, exersarea și consolidarea abilităților elevilor;
 - cultivarea exigenței și autoexigenței elevului;
 - abordări flexibile și parcursuri didactice diferențiate;
 - abordări inter și transdisciplinare;
- utilizarea unor metode active (de exemplu: simularea, învățarea problematizată, învățarea prin cooperare, studiul de caz, învățarea prin descoperire, jocul de roluri bazat pe empatie, analiza de text, metode de gândire critică, realizarea de portofolii, lucrul pe calculator/internet/în grupuri de lucru virtuale), care pot contribui la:
 - crearea aceluși cadru educațional care încurajează interacțiunea socială pozitivă;
 - înțelegerea modului în care conceptele specifice *Educației financiare* se pot aplica în viața de fiecare zi;
 - exersarea lucrului în echipă, a îndeplinirii unor roluri specifice în grupuri de lucru, a cooperării cu persoane diferite în realizarea unei sarcini de lucru;
 - înlăturarea stereotipurilor, a automatismelor de gândire, precum și cultivarea spiritului tolerant;
- utilizarea unor strategii didactice care să permită alternarea formelor de activitate (individuală, pe perechi și în grupuri mici);
- învățarea prin acțiune (experiențială), realizarea unor activități bazate pe sarcini concrete;
- utilizarea, în activitatea didactică, a calculatorului ca mijloc modern de instruire, care să permită subordonarea utilizării tehnologiei informației și a comunicațiilor, în vederea desfășurării unor lecții interactive, atractive.

Programa școlară oferă cadrelor didactice un sprijin concret în centrarea demersului didactic pe experiențe de învățare, potrivit specificului competențelor care trebuie formate, prin prezentarea cu caracter orientativ a unor exemple de activități de învățare:

- exerciții de identificare a propriilor nevoi, precum și a principalelor nevoi ale unei familii, pe termen scurt, mediu și lung;
- elaborarea unui buget personal/de familie, analizând veniturile și cheltuielile;

- realizarea, pentru o săptămână, a unei evidențe a veniturilor și a cheltuielilor personale; analizarea, pe baza acestei evidențe, a modului de gestionare a cheltuielilor;
- exerciții de identificare a unor proiecte personale, precum și a unor proiecte la nivelul familiei, care necesită existența unor resurse financiare;
- simularea stabilirii la nivel personal/de familie a unor priorități în ceea ce privește realizarea proiectelor propuse: analizarea acestor situații în termeni de alegere și renunțare;
- exerciții de alocare a resurselor financiare în funcție de nevoile care trebuie satisfăcute;
- simularea situației în care o persoană se confruntă cu un surplus de bani; exerciții de identificare a posibilităților pe care le are o persoană/o familie, pentru a utiliza acești bani și pentru a economisi;
- realizarea unei analize SWOT cu privire la economisirea unei sume de bani la bancă în vederea realizării de către o persoană/o familie a unui proiect;
- simularea situației în care o persoană se confruntă cu minus de bani; exerciții de identificare a posibilităților pe care le are o persoană/o familie, de a acoperi acest minus, prin contractarea unui împrumut;
- analizarea unor oferte de credit ale băncilor, prin care să fie exersate: citirea cu atenție a textului, identificarea condițiilor de acordare a împrumutului de către bancă, identificarea unor riscuri, a unor pasaje de text scrise cu font mic, luarea deciziei de semnare a contractului după informarea prealabilă;
- analizarea și compararea ofertelor unor bănci în scopul alegerii unei bănci pentru deschiderea unui cont curent;
- analizarea avantajelor și a dezavantajelor utilizării diferitelor tipuri de carduri;
- realizarea de exerciții de analiză a riscurilor legate de administrarea banilor cu ajutorul băncilor, precum și a unor modalități de prevenire/de reducere a acestor riscuri;
- realizarea unor analize referitoare la serviciile bancare care pot fi utilizate de populație;
- analizarea situațiilor în care persoanele se pot confrunța cu riscuri și a modului în care pot preveni aceste riscuri prin încheierea unor asigurări, în scopul dobândirii siguranței financiare;
- realizarea de exerciții de comparare și de alegere a unor oferte de servicii ale diferitelor bănci; analiza oportunităților legate de utilizarea acestora;
- exersarea luării unor decizii în cunoștință de cauză, pe baza unor informații prealabile;
- utilizarea noilor medii pentru dobândirea unor informații despre bănci și despre ofertele acestora;
- analizarea rolului BNR, a relațiilor existente între BNR și băncile comerciale.

Strategiile de lucru propuse trebuie să țină seama de experiența elevilor la această vârstă și să permită valorizarea pozitivă a acestei experiențe.

Evaluarea reprezintă o componentă organică a procesului de învățare. În perspectiva unui demers educațional centrat pe competențe, se recomandă utilizarea cu preponderență a evaluării continue, formative. Alături de formele și instrumentele clasice de evaluare, recomandăm utilizarea unor forme și instrumente complementare, cum sunt: proiectul, portofoliul, autoevaluarea, evaluarea în perechi, observarea sistematică a activității și a comportamentului elevilor. Procesul de evaluare va pune accent pe:

- corelarea directă a rezultatelor evaluate cu competențele specifice vizate de programa școlară;
- valorizarea rezultatelor învățării, prin raportarea la progresul școlar al fiecărui elev;
- recunoașterea, la nivelul evaluării, a experiențelor de învățare și a competențelor dobândite în contexte non-formale sau informale;
- utilizarea unor metode variate de comunicare a rezultatelor școlare.

BIBLIOGRAFIE

Yves BERNARD, Jean-Claude COLLI, *Vocabular economic și financiar*, Editura: Humanitas, București, 1994

Gary S. BECKER, *Comportamentul uman. O abordare economică*, Editura All, București, 1994

Module online axate pe diferite subiecte: *Educația consumatorului, Inițiere în domeniul financiar, Drepturile consumatorului, Servicii financiare*, disponibile la adresa: www.dolceta.eu

Bugetul tău, Credite imobiliare și ipoteci, Carduri de credit, Împrumuturi, Asigurări, Economii, disponibile la adresa: www.bugetulfamiliei.ro

Rolul BNR, Bănci comerciale în România, disponibile la adresa: <http://www.bnr.ro>

Calculator de buget, Economii, Împrumuturi, disponibile la adresa: <http://www.rbsmoneysense.ro/>

Grupul de lucru pentru curriculum

Eugen STOICA	- Ministerul Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului,
Direcția Generală Educație și Învățare pe Tot Parcursul Vieții
Angela TEȘILEANU	- Institutul de Științe ale Educației
Elena BĂLAN	- Școala Superioară Comercială N. Kretzulescu